

így lehet csak idővel az illető földterület őskori lakottságának hű térképét összeállítani. E szempontból vettem ismertetés alá a szucsági őstanyát is, mert bár feltalálása óta 10 év repült el fölötte, e hosszú idő alatt sem voltam képes több anyagot és adatot összegyűjteni, mi-ből következőleg a szucsági lelőhelyet őskori „tanyá“-nak (statio) minősítem, hol az őskorban egy kis nomád népesapat állomásozott vándorlása közben. Jellemzi az ősembert a folyók melletti vándor-mozgás, a mint ezt a bácsi-toroki ősemeri tanyánál is tapasztaltuk; a folyók és patakok völgyei vezették az ősvándorokat is településeik-ben. A szucsági őstárgyak tovább menő következtetéseket nem adnak, legfeljebb azt lehet még a tárgyak tulajdonságainak összehátasából kiolvasni, hogy ezen őshajdankori nép a neolithos művelődésben élte korát.

(Apahida.)

OROSZ ENDRE.

Vajda vagy perjel?

(A két Bebek Imre).

Összes irodalmunk tudtommal még mai napig azt tartja, hogy Bebek Imre erdélyi vajda, bán stb. nevének halála után vránai perjel lett, mely minőségben 1403-ban Zsigmond király ellen fellázad-ván, nápolyi László pártját fogta; fiát pedig András és Lászlónak nevezték. Az erdélyi honismertető egyeslet „Archiv“-jának XXIX. kötetében kimutattam, hogy ez állítás alaptalan, de miután azóta még egy-két egyéb adatra akadtam, mely állításom bizonyítására szolgál, ezélszerűnek tartom, a kérdés egyszerre-mindenkorra való tisztázására a következőket felhozni.

* * *

A Biharmegyében törzsökös, ősrégi, hazai, Ákos nevű nemzet-ségből származó Máté fiai Detre és Fülöp megkapták 1243-ban a gömörmegeyi Csetnek helységet, minek következtében a széles kiter-jedésű nemzetség egy gömörmegeyi ágra is oszlott.¹ Detre fiának

¹ V. ö. a Turul 1899. évf. 112 lapjain megjelent „Nemzetségi kutatások“ című dolgozatommal.

Benedeknek tíz gyermeke volt, kik közül Domonkos (1330) a nyelvtanilag még mai napig sem tisztázott „Bebek“ nevet használta s hírneves pelsőczy Bebek családot alapította. Négy fia közül György is szerepel, ki 1358-ban Liptómegeye főispánja és királyi főzászlóvivő, később pedig a királyné tárnokmestere.

E György fia Imre¹ részt vesz 1379-ben egy olasz hadjáratban; 1380. október 11-én horvát és dalmát bán, mely hivatalt 1383. június 15-ig viseli; 1385. november 1-én orosz (halicsi) kapitány (vajda); 1386. január 20-án országbíró, mely minőségben 1392. február 20-ig találjuk; 1392. április 25-én azonban már erdélyi vajda, mely hivatalt 1393. április 28-án még viseli.² Itt mondja már most az eddigi irodalom, hogy erdélyi vajdaságot a vránai perjelséggel cserélte volna fel.

Ebből igaz, hogy 1395. január 4-e óta Bebek Imre nevű vránai perjelt mint Zsigmond hívét találjuk,³ ki később Zsigmond ellen fellázadva, nápolyi László pártját fogta és kit Zsigmond e miatt 1405-ben hivatalától megfosztott,⁴ csakhogy *Imre a perjel nem György tárnokmesternek, hanem Bebek Detre bánnak a fia,*⁵ a mivel szépen egyezik azon körülmény, hogy az 1403-ban Zsigmondtól elpártoltak és nápolyi Lászlóhoz átmentek sorában⁶ a Bebek-családból kizárólag csak Detrét és Imre vránai perjelt találjuk.⁷ Hozzá járul még az is, hogy a perjel mindig és mindenütt csak „frater Emericus“ néven szerepel, a nélkül, hogy a tőle azelőtt elfoglalt vajdai vagy világi méltóságot említénék, holott pl. Imre vajda fiai mindig Imre úr vagy Imre vajda fiai gyanánt szerepelnek.⁸ A mi

¹ Maga nevezi őt atyjának; Zichy okmánytár IV. 312.

² Fejér IX. 5, 389. X. 1, 94. 261. X. 2, 115. 157. Soproni okmánytár I. 482. Teleki okmánytár I. 239. Zichy-okmánytár IV. 492. Fejér X. 1, 678. azt mondja ugyan, hogy már 1391. november 11-én erdélyi vajda, de ez nem áll, mert még 1392. február 20-án országbíró.

³ Fejér X. 2, 279. Hazai okmánytár III. 253.

⁴ Fejér X. 8, 471. Hazai okmánytár VII. 440. 443.

⁵ Hazai okmánytár III. 253.

⁶ Osl nb. Kanizsai János esztergomi érsek; Ropo! (=Kapos) Újvári Tamás fiai János és István; Héder nb. Rohonczy András és János; Buzád-Hahót nb. Alsólendvai László, István és János; Balog nb. Felsőlendvai Péter és János; Osl nb. Asszonyfalvi Ferencz.

⁷ Hazai okmánytár V I. 443.

⁸ Zichy okmánytár V. 442. és Teleki okmánytár I. 414.

azonban még annál jobban figyelembe veendő, az, hogy míg 1395. január 4-én Detre fia Imre a vránai perjel, *addig 1395. február 14-én Imre mint címzetes vajda egyúttal kir. udvarmester*¹; ez egyúttal a róla szóló utolsó hír; halála évét nem ismerjük, de 1406. május 26-án már nem él. Szoros összefüggésben áll az eddigiekkel még azon kérdés, hogy Imre vajda és Bebek Detre között mily rokonsági viszony forgott fenn? Igaz ugyan, hogy sok életírásban és egyéb elbeszélő történelemben található, hogy Detre Imrének a fivére, de annak okirati bizonyítására minden kutatásom daczára hosszú időig nem voltam képes ráakadni. Maga Detre tőle kiadott nagyszámú okleveleiben rokonsági viszonyairól nem szólt; csak e napokban sikerült valahára erre nézve okirati bizonyítékot találnom, a mennyiben Bebek Detre nádor Liptó-Nagyvár alatt 1399 augusztus 27-én a szentmiklósi egyházat összes jövedelmeiben megerősíti, valamint már *atyja György* és hivatali elődje Ratold nb. Ilsvai Lesták nádor is megerősítette.²

Mindezekből most már kitűnik, 1. hogy Bebek Detre, ki 1383-ban Imrét a bánságban helyettesíti, később maga a bán, 1397-től 1402-ig nádor, 1403-ban nápolyi László híve, Bebek György tárnokmesternek a fia, Imre vajdának pedig az édes fivére ;

2. hogy *Bebek Imre vránai perjel nem a vajdával azonos, hanem a vajda fivérének, Detre nádornak a fia.*

¹ Zichy okmánytár IV. 586.

² Történelmi Tár. 1896. évf. 513. lap.